

صحیفہ سجادہ موضوعی

اخلاق انسانی

د فتر سوم

علم و دانش، عالم وجود، انانیت، اخلاق، اقتصاد، سیاست، آداب معاشرت

حسین حیدر پور

بر معارفِ موسسہ آموزشی پنج البلاغہ خراسان شام

السلامة

مقدمه مؤلف

"ضرورت، اهداف، روش کار و نوآوری ها"

الف) دلایل و ضرورت تالیف:

صحیفه سجادیه مجموعه ای است که معلم آن امام سجاد علیه السلام است. عارفان از آن به "انجیل اهل بیت" یاد کرده اند. اگرچه صحیفه سجادیه به کتاب دعا معروف و امام سجاد علیه السلام، آن را در قالب دعا بیان فرموده؛ حقیقت این است که این کتاب مقدس دعا و نیایش تنها نیست، بلکه مجموعه ای از مبانی بسیار مهم "انسانی، نفسی اجتماعی، تربیتی و اخلاقی" است، که به دلیل بعضی از مصلحت ها، با لحن دعا بیان شده است. لذا ضرورت ایجاد می کند که این مفاهیم والا و ارزشمند، از لایلای دعاها استخراج و شناسانده شود. قدر امام سجاد علیه السلام، که به عمق دعا و مفاهیم پنهان آن، و به مقصود حقیقی امام معصوم علیه السلام پی برده نشود، نمی تواند به خوبی از راهنمایی های ائمه اطهار علیه السلام در زندگی فردی و اجتماعی بهره برداری نمود. یک بار آمده ترین دلایل تدوین این نوشتار ایجاد رغبت و انگیزه در مخاطب برای مراجعه بیشتر به این کتاب مقدس است؛ چراکه، به دلیل معروف شدن صحیفه سجادیه به کتاب دعا از یک سو، و عدم شناسانده شدن مفاهیم ارزشمند آن از سوی دیگر، کمتر مورد مطالعه و بهره برداری قرار می گیرد. منحصر شدن صحیفه سجادیه به دعا و معرفی محتوای آن با شماره دعا (یکم تا پنجاه و چهارم)، باعث شده است که خواننده رغبت و انگیزه کمتری به مطالعه داشته باشد. رونمایی از مفاهیم ارزشمند و دسته بندی موضوعات، آن هم در سه دفتر مستقل، انگیزه و رغبت بیشتری برای مراجعه و مطالعه فراهم خواهد نمود. ان شاء الله

(ب) اهداف و جامعه مخاطب:

این نوشتار با سه هدف عمده که در سه دفتر مستقل نیز تدوین گردیده است، قصد دارد، خواننده محترم را از سه زاویه، با دیدگاه های امام سجاد علیه السلام آشنا نماید: دفتر اول: با عنوان "راهنما شناسی توحیدی" در برگزیده چهل و نه موضوع؛ دفتر دوم: با عنوان "آداب بندگی" دارای هفتاد و هفت موضوع و دفتر سوم: با عنوان "اخلاق انسانی" شامل هفتاد و دو موضوع، که این تنوع موضوعی باعث می شود تا جامعه مخاطبان این نوشتار "علاقتمندان به احادیث ائمه اطهار علیه السلام، شیعیان این حضرت، طلاب و دانشجویان و بخصوص محققان دینی؛ ۱- رغبت و انگیزه بیشتری برای مطالعه این کتاب داشته باشند. ۲- رغبت و انگیزه بیشتر، زمینه مراجعه مکرر به صحیفه سجادیه را فراهم می سازد. ۳- مراجعه بیشتر، هم باعث غنایت زدایی از این کتاب مقدس خواهد شد. و دیگر از اهداف این نوشتار سه جلدی، به منظور استفاده به عنوان منبع آموزشی دوره کوتاه مدت "تفسیر موضوعی صحیفه سجادیه" که توسط مؤسسه پژوهش اخلاق خراسان شمالی دوره ای با همین عنوان طراحی شده است.

(ج) روش کار (پژوهش):

برای این که مفاهیم گران سنگ صحیفه سجادیه شکل کاربردی به خود بگیرد، سعی شده است با یک رویکرد "موضوع محور" به پژوهش در لایه های زیرین دعا پرداخته شود. در ابتدا، کلیه مفاهیم مورد توجه امام سجاد علیه السلام از مجموعه پنجاه و چهار موضوع استخراج، که حدود یکصد و نود موضوع بوده و کاربرد زیادی در ساخت سبک زندگی اسلامی دارد، شناسایی شده، سپس مفاهیم مرتبط، بر اساس موضوعی در سه دسته بندی: "راهنما شناسی توحیدی، آداب بندگی و اخلاق انسانی" تقسیم و تدوین گردیده است تا از این طریق انگیزه مخاطبان به مراجعه به این کتاب مقدس بیشتر را آسان تر گردد. در تدوین این نوشتار هم از کتاب های "صحیفه کامله سجادیه، ترجمه حسین استاد ولی انتشارات نهجی، چاپ دوم سال ۱۳۸۴ بخش فهرست موضوعی، صفحه ۳۱۵-۳۲۶؛ و نرم افزار صحیفه سجادیه، اسماعیلی مقدم، و همچنین، ترجمه صحیفه سجادیه قرار داده شده در سایت شهید آوینی که در فهرست منابع نیز به آن اشاره شده، استفاده گردیده است.

در ضمن از تلاش کارشناس روحانی مشاور و راهنما، حجت الاسلام و المسلمین علیرضا احمدی، مدیر محترم حوزه علمیه امام خمینی(ره) شهرستان بجنود، که قبول زحمت و مطالب را نمودند، تقدیر و تشکر می شود.

(د) نوآوری ها

صحیفه سجادیه تنها کتاب دعا نیست که فقط در زمان دعا کردن به آن مراجعه کنیم. به نظر بنده منحصر کردن صحیفه سجادیه به "کتاب دعا" خود مظلومیتی بر این کتاب مقدس است. این که فقط در زمان قصد راندن دعا به سراغ صحیفه سجادیه می رویم خود گواه بر غربت این کتاب مقدس است. یکی از نوآوری های این نوشتار که شاید در نوع خود کم باشد، غربت زدایی از این کتاب مقدس با رونمایی از حدود یکصد و نود موضوع و مسایل ارزشمند این کتاب شریف است. مسایل و موضوعاتی که تا کنون بدلیل پنهان بودن در پوشش دعا، ذهن مخاطب تا کنون از آن غافل بوده است. پرده برداری از حدود ۱۹۰ مفهوم ارزشمند به بدل "کتاب دعا بودن" از نگاه های مستقیم خواننده پنهان مانده، یکی دیگر از نوآوری های این نوشتار است. مضافاً این که این پژوهش سه جلدی که تحت عنوان سه دفتر با سه عنوان مستقل به رشته تحریر در آمده است، این امکان را برای مراجعه بیشتر علاقمندان، بخصوص پژوهشگران به این کتاب گران سنگ فراهم خواهد ساخت. ان شاء الله.

فهرست مطالب

فصل اول: "علم و دانش" / صفحه ۱۳

۱. علوم، یانی / صفحه ۱۳
۲. احیای علم / صفحه ۱۴
۳. علم و عمل / صفحه ۱۶
۴. سخن استاد نادانی / صفحه ۱۷
۵. شکر ها و شکر ها / صفحه ۱۷
۶. نادانی / صفحه ۲۱

فصل دوم: "عالم هستی و وجود" / صفحه ۲۵

۱. آفریده و آفرینش / صفحه ۲۵
۲. ملک خداوند / صفحه ۲۷
۳. ماه / صفحه ۳۵
۴. گیاهان و میوه ها / صفحه ۳۸
۵. پدیده های جوی / صفحه ۴۱
۶. آسمان و زمین / صفحه ۴۲
۷. کوه ها و رود ها / صفحه ۴۴
۸. کمین کردن درندگان / صفحه ۴۵

فصل سوم: "انسان شناسی" / صفحه ۴۷

۱. نفس انسانی / صفحه ۴۷
۲. آفرینش انسان / صفحه ۵۲
۳. طبیعت بشر / صفحه ۵۷
۴. آزمایش انسان / صفحه ۵۹
۵. تکریم انسان / صفحه ۶۲
۶. عبودیت در برابر خدا / صفحه ۶۵
۷. رابطه خدا و انسان / صفحه ۶۹
۸. انسان و دوستی یا خدا / صفحه ۹۰

۹. انسان و دشمنی با خدا / صفحه ۹۶
 ۱۰. انسان و ظلم / صفحه ۱۰۱
 ۱۱. مستضعفین / صفحه ۱۱۲
 ۱۲. ایام زندگی انسان و پایان آن / صفحه ۱۱۵

فصل چهارم: "اخلاق"

- ۱- صلاح و اصلاح اخلاق خود و دیگران / صفحه ۱۲۳
 ۲- نیت و قلب آدمی / صفحه ۱۳۲
 ۳- پرورش و تربیت / صفحه ۱۳۹
 ۴- عزت و شرافت / صفحه ۱۴۰
 ۵- رستی و راستی / صفحه ۱۴۵
 ۶- ترس و شهیز / صفحه ۱۴۸
 ۷- سرکش / صفحه ۱۵۰
 ۸- تواضع و فروتنی / صفحه ۱۵۴
 ۹- بخشش و محبت / صفحه ۱۵۶
 ۱۰- غضب و انتقام / صفحه ۱۶۱
 ۱۱- حسد / صفحه ۱۶۳
 ۱۲- صبر و بردباری / صفحه ۱۶۵
 ۱۳- عصب حقوق / صفحه ۱۷۰
 ۱۴- نصیحت و خیر خواهی / صفحه ۱۷۴
 ۱۵- شهوات و جهاد اکبر / صفحه ۱۷۶
 ۱۶- غفلت / صفحه ۱۷۸
 ۱۷- عفت و پاکدامنی / صفحه ۱۸۳
 ۱۸- خیر و شر / صفحه ۱۸۶
 ۱۹- دستگیری از بیچارگان و ضعیفان / صفحه ۱۸۹
 ۲۰- حمد و سپاس / صفحه ۱۹۱
 ۲۱- آرزوی دراز / صفحه ۲۰۷
 ۲۲- نفاق و دورویی / صفحه ۲۱۰
 ۲۳- سخن و زبان / صفحه ۲۱۳
 ۲۴- ریا / صفحه ۲۱۵
 ۲۵- حسن ظن و سوء ظن / صفحه ۲۱۷
 ۲۶- گذشت و جوانمردی / صفحه ۲۱۹

۲۲۲ صفحه /	۲۷- عدالت
۲۲۳ صفحه /	۲۸- زهد
۲۲۵ صفحه /	۲۹- پرهیز از آزار رساندن به دیگران
۲۲۵ صفحه /	۳۰- تعصب جاهلی
۲۲۵ صفحه /	۳۱- فخر فروشی
۲۲۶ صفحه /	۳۲- عجب و خود بینی

فصل پنجم: "اقتصاد" / صفحه ۲۲۹

۲۲۹ صفحه /	۱- امور اقتصادی
۲۵۸ صفحه /	۲- اسراف
۲۶۰ صفحه /	۳- نیازهای و فقر
۲۶۸ صفحه /	۴- معیشت
۲۷۶ صفحه /	۵- گرانی و ارزانی دهن
۲۷۷ صفحه /	۶- بدهکاری
۲۷۸ صفحه /	۷- خشکسالی
۲۸۰ صفحه /	۸- زکات

فصل ششم: "سیاست" / صفحه ۲۸۱

۲۸۱ صفحه /	۱- امت اسلامی
۲۸۴ صفحه /	۲- دعوت و جهاد
۲۹۶ صفحه /	۳- سلطه سیاسی
۲۹۹ صفحه /	۴- مقام شهیدان
۳۰۰ صفحه /	۵- عدالت رهبری

فصل هفتم: "اخلاق و مسایل نظامی" / صفحه ۳۰۱

۳۰۱ صفحه /	۱- نیروهای مسلح
۳۰۴ صفحه /	۲- ساز و برگ نظامیان
۳۰۶ صفحه /	۳- موقعیت های نظامی
۳۰۷ صفحه /	۴- سلاح های نظامی
۳۰۹ صفحه /	۵- جبهه دشمن
۳۱۱ صفحه /	۶- نیروهای نظامی
۳۱۲ صفحه /	۷- نیروهای نجات

۸. جنگ روانی	صفحه ۳۱۲ /
۹. حمله نظامی	صفحه ۳۱۴ /
۱۰. میدان جنگ	صفحه ۳۱۵ /
۱۱. پیروزی در جنگ	صفحه ۳۱۶ /
۱۲. اداره امور مجاهدان	صفحه ۳۱۹ /
۱۳. معاف شدگان از جهاد	صفحه ۳۱۹ /
۱۴. جنگ و صلح و آرامش	صفحه ۳۲۰ /

فصل ششم: "اخلاق و آداب معاشرت" صفحه ۳۲۱ /

۱. جماعت	صفحه ۳۲۱ /
۲. آداب و نیکوکاری	صفحه ۳۲۲ /
۳. رحمت و امد و صلح و رحم	صفحه ۳۲۶ /
۴. نیکو و نادر	صفحه ۳۳۰ /
۵. مادر	صفحه ۳۳۴ /
۶. پدر	صفحه ۳۳۶ /
۷. فرزندان	صفحه ۳۳۷ /
۸. همسایگان	صفحه ۳۳۹ /
۹. دوستان	صفحه ۳۴۰ /
۱۰. دشمنان	صفحه ۳۴۴ /

فصل هفتم: "ایام فراغت" صفحه ۳۵۳ /

(۱) روزه	صفحه ۳۵۳ /
(۲) روزها	صفحه ۳۵۸ /
(۳) فراغت ها	صفحه ۳۶۰ /
(۴) شب و روز	صفحه ۳۶۲ /
(۵) شب	صفحه ۳۶۵ /
(۶) روز	صفحه ۳۶۷ /
(۷) روز جمعه	صفحه /

منابع مورد استفاده صفحه ۳۷۰ /

محرم سال یکهزار و سیصد و نود و چهار